

УДК 33:330:65:656

JEL CLASSIFICATION: F29, L10, L15, L91, L92, L93

Doi: 10.31767/nasoa.3-4-2023.11

Л.О. ПЛАХОТНІКОВА

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту, маркетингу
та публічного управління
Національної академії статистики,
обліку та аудиту,
ORCID: 0000-0002-9965-878X

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У МАРКЕТИНГОВІЙ ПОЛІТИЦІ РОЗПОДІЛУ

В статті проаналізовано та систематизовано поточні та перспективні зміни та актуальні тенденції, які відбуваються на ринку логістичних перевезень, як в цілому у цілому так і окремих компаніях, зокрема. Розглянуто вплив російсько-української війни і як наслідок кризових явищ, що вплинули на функціонування світового та європейського ринку транспортних перевезень та діяльність логістичної системи України, зокрема, авіаперевезення, морський транспорт, автоперевезення, залізничний транспорт, тощо. Розкрито сутність основних тенденцій щодо розширення і надання широкого спектру логістичних послуг, які забезпечуються сучасною логістикою та транспортними компаніями і підприємствами. Окреслено коло проблемних питань функціонування сучасної логістичної системи, як на локальному так і світовому ринках. Зазначено, що із виходом світової логістики перевезень з кризи є кооперація та співпраця логістичних компаній, яка може стати одним із найбільш важелів та дієвих чинників подальшого розвитку та зростання логістики перевезень.

В статті використані метод аналізу, порівняння, метод узагальнення даних, дослідження базується на системному підході до розглянутих проблем, вивченні їх взаємозв'язку та розвитку. Результатами дослідження є розробка теоретично-методичних принципів та відповідних практичних рекомендацій, що дозволить розробити ефективні стратегії для логістичних підприємств і підвищити ефективність і якість логістичних послуг.

Дослідження можуть бути використані при організації логістичних бізнес-процесів підприємств, що входить до функціонування логістичної макросистеми. Аналіз існуючих логістичних інструментів та визначення основних напрямків розвитку логістичних процесів може слугувати подальшою теоретико-методологічною базою наукових досліджень у сфері логістики.

Ключові слова: логістика, логістична діяльність, логістика перевезень, транспортні перевезення, логістичні інструменти, логістичний сервіс, ринок транспортних послуг, ринок логістичних послуг.

L. PLAKHOTNIKOVA

PhD in Economics, Associate
Professor of the Department of Management,
Marketing and Public Administration
National Academy of Statistics,
Accounting and Audit

Current trends in the development of transportation logistics in the marketing policy of distribution

The article analyzes and systematizes current and prospective changes and current trends occurring in the logistics transportation market, both in general and in individual companies, in particular. The influence of the Russian-Ukrainian war and, as a consequence, the crisis phenomena that affected the functioning of the world and European transportation market and the activities of the logistics system of Ukraine, in particular air transportation, sea transport, road transport, rail transport, etc. is considered. The essence of the main trends in the expansion and provision of a wide range of logistics services provided by modern logistics and transport companies and enterprises is revealed. A range of problematic issues in the functioning of the modern logistics system, both in the local and global markets, is identified. It is noted that with the emergence of global transportation logistics from the crisis, there is cooperation and collaboration of logistics companies, which can become one of the most levers and effective factors in the further development and growth of transportation logistics.

The article uses the method of analysis, comparison, data generalization, the study is based on a systematic approach to the problems under consideration, studying their interrelation and development. The results of the study are the development of theoretical and methodological principles and relevant practical recommendations, which will allow developing effective strategies for logistics enterprises and increasing the efficiency and quality of logistics services.

The research can be used in organizing logistics business processes of enterprises included in the functioning of the logistics macrosystem. Analysis of existing logistics tools and determination of the main directions of development of logistics processes can serve as a further theoretical and methodological basis for scientific research in the field of logistics.

Keywords: logistics, logistics activities, transport logistics, transportation, logistics tools, logistics service, transport services market, logistics services market.

Постановка проблеми. Всебічний аналіз існуючих концептуальних інструментів та визначення основних напрямків розвитку сучасних тенденцій в логістики перевезень є досить актуальним питанням, оскільки діапазон діяльності логістики постійно розширяється, включаючи як внутрішню логістику підприємства, міжгалузеву, регіональну, міжнародну та інші види логістичної координації та інтеграції. Сучасна логістика вимагає нової методології, методів та моделей, модернізації та оптимізації управлінських рішень у бізнес-процесах, які повинні бути побудовані таким чином, щоб задовольняти вимоги клієнтів з мінімальними витратами.

В сьогоденних умовах система логістичних перевезень постійно зростає та удосконалюється, а застосування та впровадження новітніх технологій забезпечує конкурентні переваги підприємствам-учасникам логістичної міжнародної системи, що потребує їх детального вивчення та дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковими теоретико-методологічними питаннями сфери практичної діяльності логістики присвячені роботи вітчизняних науковців: С.Войта, В. Волобуєв, І. Галюк, Ю. Данько, К. Завгороднього, І. Іртищевої, Є. Крикавського, І. Коновалова, Н. Макаренко, С. Мінакової, М. Окландера, Ю. Пономарьова, І. Савенка, І. Седікової, В.В., Черевань А.А., Щербина В.В. та іноземних вчених, спеціалістів, зокрема Б. Анікін, В. Амітан, Р. Баллоу, Е. Барді, Д. Бауерсокс, П. Бейк, Г.Дж. Болт, А. Гаджинський, Дж. Кавінато, М. Крістофер, Д. Клос, Дж. Койл, Д. Ламберт, С. Ленглі, Д. Тіксє, Р. Шапіро., А. Жоміні та інші.

Тим не менш, існує низка завдань, які на сьогодні є актуальними і потребують подальшого дослідження, а саме дослідження науково-практичних питань пов'язані сучасними тенденціями розвитку логістичного ринку, що є необхідними для їх оцінки, оптимізації та реалізації і в кінцевому результаті дозволить підвищити ефективність та якість логістичних перевезень.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз та оцінка сучасних тенденцій логістичних перевезень в умовах розвитку сучасних економічних процесів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток логістичних систем має першорядне значення для інтеграції нашої країни в світову економіку та інформаційний простір, в той час як вітчизняні логістичні системи вимагають сучасних методологій, прийомів і моделей для модернізації та оптимізації бізнес-процесів на мікро - і макрорівні. Переформування логістичної системи і передчасне вирішення цих проблем призведуть до багатьох наслідків. проблеми, з якими стикаються українські компанії.

Крім того, умови нинішнього стану соціально-політичної системи країни є серйозним випробуванням для вітчизняної економіки і вимагають переосмислення наукових, теоретичних і практичних підходів і розробок по загальній концепції функціонування вітчизняної логістики, так і детального вивчення нових тенденцій і форм транспортних перевезень в логістичній системі. Ці питання потребують детального вивчення та впровадження сучасної практики міжнародних логістичних послуг у практику вітчизняних логістичних підприємств, які виступають одним із пріоритетних напрямків виходу вітчизняної економіки з кризи і можуть слугувати «logistics hub» для міжнародного логістичного ринку транспортних перевезень, маючи всі конкурентні переваги геополітичного положення України.

В наслідок російсько-української війни змінилося не тільки життя багатьох людей, але й ситуація на національних та глобальному ринках логістики перевезень. У зв'язку із закриттям кордонів між країнами та введенням санкційного режиму відбулося значне скорочення виробничих потужностей, порушуючи приватні зв'язки між виробниками і споживачами і вносячи серйозні зміни в логістику перевезень компаній та підприємств.

Війна завдала серйозного удару по європейській логістиці та забезпеченню ланцюгів поставок сировини та матеріалів, готової продукції. Криза викликала дисбаланс вантажопотоків, пов'язаний із змінами споживання, зупинкою виробництва та введених обмежень. У зв'язку з цим фактором урядові держави та міжнародні організації повинні надавати найвищий пріоритет щодо підтримки безперервності та тривалості ланцюгів поставок, оскільки до основних світових логістичних тенденцій відносяться: зниження вантажопотоку на світовому та локальних ринках, чинниками якого є – закриття кордонів країн, масове закриття торговельних мереж, нестабільність валютних курсів, ізоляція частини населення, падіння купівельної спроможності населення та попиту на продукцію, психологічний

стан остраху та невизначеності споживачів, більшість виробництв закриваються і продукції для перевезень стає все менше.

Економіка Євросоюзу зазнає значних негативних наслідків військово-політичної кризи, в наслідок якої на рух вантажного транспорту діють певні обмеження, а деякі напрямки повністю закриті, що призвело до зменшення клієнтської бази транспортних компаній. Загалом, експерти британської компанії Transport Intelligence засвідчили, що вартість європейського ринку вантажних автомобільних перевезень у 2023 році знизився на 0,4%, а номінально на 4,1%, за умови стабільності цін і курсу валюти, до 448,658 млн. євро. Ринок міжнародних вантажних перевезень збувся ще сильніше - реальний спад склав 0,6%, досягнувши значення 138,559 млн євро, що номінально виражено у річному зниженні на 4,4% [1].

Влада європейських країн вводить різноманітні преференції для основних гравців ринку логістики і, за наявності у компаній представництв у Латвії, Німеччині, Італії, інших європейських країнах, вони зможуть знизити податкову ставку і не платити оренду на час кризи, у разі необхідності розірвання контракту за форс-мажорними обставинами, необхідно отримати документ від місцевої влади з підтвердженням визнання ситуації, як форс-мажорної, наприклад, можливість отримання такої довідки у є через регіональних торгово-промислові палати. Основними логістичним тенденціями на ринку логістики у Євросоюзі є: зменшення обсягу внутрішньо-європейських і міжнародних перевезень; скасування обмеження щодо заборони руху вантажного транспорту у вихідні дні; зниження європейських ставок.

Логістична сфера України підраховує значні збитки, особливо відчутними є проблеми з транспортуванням продуктів харчування, товарів сільськогосподарського призначення, товарів легкої промисловості і особливо високі ризики стосуються постійного загострення митних перевезень щодо експортної сільгосппродукції в країнах-імпортерах. Серйозно паралізовано морська, автомобільна логістика транспортних перевезень, авіаційні перевезення повністю зупинені.

Найбільше постраждали авіакомпанії та аеропорти, які втратили можливість пасажирських та грузових перевезень і найбільші втрати зазнало спрямування міжнародних авіаперевезень. У зв'язку із зниженням вантажопотоку багато авіакомпаній працюють за чартерним розкладом, а поточні тарифи визначаються перевізниками у момент бронювання та не можуть бути гарантовані на тривалий період.

Галузь залізничних перевезень переживає кризу. Проте є позитивні тенденції. Відновлюється вантажний потік із країн Азії. Внаслідок повномасштабного вторгнення Росії в Україну основні показники на ринку вантажних перевезень скоротилися у розрізі обох видів транспорту. Цьому сприяли інфраструктурні руйнування, зниження обсягів виробництва національними операторами, блокада портів тощо. Перевезення вантажів залізничного транспорту в період березня-серпня 2022 року зменшилися майже вдвічі в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, тоді як автомобільні перевезення знизилися в 1,2 рази [2].

Учасники ринку морських контейнерних перевезень зазначають, що у загальному обсязі перевезень відбулося зниження, незважаючи на високий частковий показник. Історично сегмент контейнерних перевезень був більш мінливим завдяки своїй ніші та значному фокусуванню транспортних перевезень імпортової продукції. За останні роки перед війною, рівень контейнеризації експорту значно зріс, що може підтримати швидке відновлення після того, як військово-політична криза піде на спад, тоді як імпорт та внутрішні перевезення залишаться під тиском слабкого становища гривні та економіки. Порожні рейси та нестабільна ситуація на низці прикордонних пунктів помітно впливають на морські перевезення: порти працюють повільніше на прийняття та випуск вантажів та із затримками у митному оформленні; з падінням

попиту на продукцію, що перевозиться, скорочуються провізні можливості; виникає дисбаланс вільного обладнання (порожніх контейнерів) по країнах: нестача в одних та надлишок в інших; значна частина учасників рейсів змушені перебувати в морі без можливості «зійти на сушу», вантажі «зависають» у морі.

Тенденції у на ринку автоперевезень: черги на кордонах країн ЄС збільшили терміни перевезення через додаткові, виникнення затримок, що негативно позначається на термінах доставки вантажів, водії змушені дотримуватися обмежень через дозвільні документи на право виїзду за кордон. Падає оборотність автотранспорту, виникає нестача вантажів через зупинку виробництва, падіння попиту; ситуація, що склалася, призвела до необхідності скорочення частоти відправок окремих рейсів і перебудови маршрутів.

Швидка адаптація логістичних компаній до мінливих умов допомагає оперативно пристосовуватися до кризи логістичної системи і є очевидно, що навіть у посткризовий період такі тенденції зберігатимуться, що вплинуть на ринок логістики в усьому світі. Такими основними тенденціями є:

1. Демпінг на логістичному ринку: посилення боротьби за клієнта тягне за собою виникнення цінового демпінгу на ринку вантажоперевезень, оскільки кількість вантажів зменшується, а транспорт простоює. Багато компаній не витримають тривалого демпінгування.

2. Відхід із ринку слабких гравців: найближчим часом ринок логістичних послуг будуть змушені залишити дрібні та деякі середні гравці, компанії і підприємства, що встигли накопичити гроші за останні роки і отримує можливість викупити слабкі підприємства і наростити частку ринку, тобто відбудеться низка банкрутств, злиття та поглинання.

3. Розвиток співпраці, кооперації, об'єднання сервісів: учасники ринку почнуть об'єднуватись у спільноти та гуртового користування послугами один одного, логістичні та сервісні компанії починають співпрацювати, створюючи унікальні комплексні пропозиції для клієнтів та, як наслідок, посилювати спільні позиції, поєднуючи свої сервіси.

4. Зростання попиту на послуги з ремонту та технічного обслуговування автопарків: відмова від оновлення автопарку у зв'язку із кризою спостерігається у 90% логістичних компаній, що призведе до старіння з чим виникає потреба послуг, пов'язаних з ремонтом та технічним обслуговуванням автопарків.

5. Збільшення попиту послугу «збірні набори вантажів»: спостерігається тенденція до зменшення партій вантажів, що доставляють, і збільшення кількості збірних вантажів, що відправляються через обмеження на авіаперевезення. Розвиток аутсорсингу змушує учасників ринку заповнювати транспортні засоби та групувати відправки на взаємовигідних умовах. Особливо високий попит спостерігається на збірні вантажі із європейських країн.

6. Використання нових ІТ-технологій: оптимізація та діджиталізація призвела докорінні зміни підходу у логістиці і розпочалася ІТ-революція, зокрема, використання ІТ-платформ для логістичних компаній з метою обміну тарифами та ставками.

7. Замовлення перевезень із мобільного пристрою: поява окремої галузі - мобільних перевезень - високоавтоматизований логістичний ланцюжок, коли власники вантажу в режимом постійного доступу зі свого мобільного пристрою і отримує можливість замовити перевезення на цифровій логістичній платформі, натискаючи кнопку в мобільному додатку

8. Розвиток внутрішніх вантажоперевезень та логістичних ланцюжків: донедавна більшість перевезень була спрямована на експорт або імпорт товарів, але

криза призвела до розвитку розвитку внутрішньої логістики та вихід на новий рівень якості. Доставка широкого спектру товарів набуває поширення навіть у віддалених селищах, споживання у невеликих містах та селах стрімко зростає.

11. Безконтактна кур'єрська доставка: споживачеві пропонується найширший асортимент товарів з безконтактною доставкою додому. Покупці готові переплачувати 5-10% вартості за товари зі швидкою доставкою (1-3 дні) і мати можливість уникнути вимушеного відвідування людних місць.

13. Переведення більшості співробітників на постійній основі на віддалену роботу, що вимагає оптимізації та автоматизації всіх бізнес-процесів у логістичній компанії. Залучення співробітників у розвиток компанії шляхом створення платформ для обміну ідеями допоможе створити в організації прозорі та налагоджені бізнес-процеси.

14. Проведення світових логістичних заходів на онлайн-формат: більшість заходів у логістичній сфері в онлайн-форматі збережеться, тому що цей формат проведення зустрічей, переговорів, вебінарів, конференцій показав високу ефективність.

Висновки. Таким чином, у зв'язку зі світовою кризою, спровокованою наростанням військових конфліктів та війн, логістична галузь гостро потребує підтримки, адже транспортна логістика зазнає суттєвих втрат. Автотранспортним компаніям найскладніше, оскільки запасу міцності практично немає і все буде залежати від фінансових партнерів, а саме лізингових компаній, банків та автовиробників, які кредитують автопідприємства. Залізничні транспортні оператори не реагують на зміну попиту збільшенням ставок, у зв'язку з чим цей вид транспорту є найбільш надійним і ефективним при перевезенні товарів між Україною та ЄС, адже залізничний транспорт, як правило, є державними підприємствами і його держава буде підтримувати. Крім того, саме залізниця в найближчі кілька років стане одним із основних логістичних каналів для забезпечення безперебійної торгівлі між Україною та Європою.

Для виведення із кризового стану логістичної галузі необхідні активні заходи державної підтримки, через запровадження податкових канікул, скасування або зниження дорожнього збору, а також фінансову допомогу компаніям, які зазнають великих збитків у зв'язку з війною. Подолання поточної кризи – небувале випробування для управлінської команди логістичних гравців, що вимагає ресурсів цілої команди, що включає юристів, фінансистів, економістів. Паралельно з цим зараз настає час переглянути партнерські відносини з підрядниками, терміни та зобов'язання за договорами, ретельно працювати з оборотним капіталом та ліквідністю. Компанії і підприємства, які стежать за трендами та швидко адаптуються до мінливих обставин, зможуть керувати ситуацією, створювати затребувані послуги та посилювати свої позиції у бізнесі.

В умовах виходу світової економіки з кризи є кооперація та співпраця логістичних компаній, яка може стати одним із найбільш важелів та дієвих чинників подальшого розвитку та зростання логістики перевезень.

Список використаних джерел

1. Експерти дали помірно втішний прогноз для вантажних перевезень до ЄС на найближчі роки. Lading – вантажні перевезення: веб-сайт. URL: <https://lading.ua/news/eksperti-dali-pomirno-vtishnij-prognoz-dlya-vantazhnih-per-evezen-do-yes-na-najblizhchi-roki/> (дата звернення 23.10.2024)
2. Аналіз ринку вантажних перевезень (залізничний та автомобільний транспорт) України. 2021-1 пол. 2022 року. Pro-consulting: веб-сайт. URL: <https://pro-consult->

- ing.ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-gruzovyh-perevozok-zheleznodorozhnyj-i-avtomobilnyj-transport-ukrainy-2021-1-pol-2022-goda(дата звернення 22.10.2024)
3. ТОП-15 найбільших логістичних компаній України в 2023 році. Wareteka:веб-сайт. URL: <https://wareteka.com.ua/uk/blog/logistichnih-kompanij-ukrayini-rejting/> (дата звернення 19.10.2024)
  4. Лиса С.С. Ефективна система логістики як спосіб отримання конкурентних переваг торговельних мереж. Економіка і суспільство. 2017. №8. С.91-297.
  5. Плахотнікова Л.О. Ефективність інвестування логістичних систем підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. №2 (249). С.54-61.
  6. Плахотнікова Л.О., Шевченко А.О. Цифровізація логістичних процесів в умовах розвитку діджитал економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2024. № 5 (276) С. 5-11.

References

1. Eksperty dali pomirno vtishnyi prohnoz dlia vantazhnykh perevezen do YeS na naiblyzhchi roky [Experts gave a moderately encouraging forecast for freight transportation to the EU for the coming years (2024)]. Lading – vantazhni perevezenia: veb-sait. URL: <https://lading.ua/news/eksperti-dali-pomirno-vtishnij-prognoz-dlya-vantazhnykh-perevezen-do-yes-na-najblizhchi-roki/> [in Ukrainian].
2. Analiz rynku vantazhnykh perevezen (zaliznychnyi ta avtomobilnyi transport) Ukrainy. 2021-1 pol. 2022 roku [Analysis of the freight transport market (railway and road transport) of Ukraine. 2021-1 gender in 2022 (2024)]. Rro-consulting: veb-sait. URL: <https://pro-consulting.ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-gruzovyh-perevozok-zheleznodorozhnyj-i-avtomobilnyj-transport-ukrainy-2021-1-pol-2022-goda>[in Ukrainian].
3. TOP-15 naibilshykh lohistrychnykh kompanii Ukrainy v 2023 rotsi [TOP-15 largest logistics companies of Ukraine in 2023 (2024)]. Wareteka:veb-sait. URL: <https://wareteka.com.ua/uk/blog/logistichnih-kompanij-ukrayini-rejting/>[in Ukrainian]/
4. Lysa S.S. (2017) Efektyvna systema lohistyky yak sposib otrymannia konkurentnykh perevah torhovelnykh merezh [An effective logistics system as a way of obtaining competitive advantages of trade networks]. Ekonomika i suspilstvo. 2017. №8. S.91-297[in Ukrainian]
5. Plakhotnikova L.O. (2022) Efektyvnist investuvannia lohistrychnykh system pidpriemstva [The efficiency of investment of logistics systems of the enterprise]. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2022. №2 (249). S.54-61 [inUkrainian]
6. Plakhotnikova L.O., Shevchenko A.O. (2022) Tsyfrovizatsiia lohistrychnykh protsesiv v umovakh rozvytku didzhytal ekonomiky [Digitization of logistics processes in the context of the development of the digital economy]. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2024. № 5 (276) S. 5-11 [inUkrainian]

Посилання на статтю:

Плахотнікова Л.О.. Актуальні тенденції розвитку логістики перевезень у маркетинговій політиці розподілу. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. праць. 2023. № 3-4. С. 104–110. doi: 10.31767/nasoa.3-4-2023.11

Link to the article:

Plakhotnikova, L. (2023). Aktualni tendentsii rozvytku lohistyky perevezen u marketynhovii politytsi rozpodilu [Current trends in the development of transportation logistics in the marketing policy of distribution]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu – Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit, 1-2, 104–110. doi: 10.31767/nasoa.3-4-2023.11 [in Ukrainian].